

Tarımsal Girdi Temininde Tarım Kredi Kooperatiflerinin Rolü: Gaziantep İli Yavuzeli İlçesi Örneği

*The Role of Agricultural Credit Cooperatives in Agricultural Input Supply: The
Example of Gaziantep Province Yavuzeli District*

Selim AKÇABEY

1243 Sayılı Yavuzeli Tarım Kredi Kooperatifi
selimakcabey@gmail.com
ORCID: 0009-0007-3271-2087

Mücahit PAKSOY

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü
mpaksoy@ksu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1037-1548
Sorumlu Yazar / *Corresponding Author*

Atf / *Cite as*: Akçabay, S., Paksoy, M. (2023). Tarımsal Girdi Temininde Tarım Kredi Kooperatiflerinin
Rolü: Gaziantep İli Yavuzeli İlçesi Örneği (TEAD), Cilt:9, Sayı: EKS 1, Sayfa: 51-61

JEL sınıflaması kodları / *JEL classification codes*: Q0 - Q1 - Q13

DOI: 10.61513/tead.1395570

Bu makale, Selim AKÇABEY'in Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında yürüttüğü "Tarımsal Girdi Temininde Tarım Kredi Kooperatiflerinin
Rolü: Gaziantep İli Yavuzeli İlçesi Örneği" başlıklı YL Projesinden üretilmiştir.

Bu çalışma, 6-8 Eylül 2023 tarihleri arasında Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi'nde düzenlenen 15.
Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi'nde sunulmuştur.

Makale Türü / *Article Type*: Araştırma Makalesi / *Research Article*

Geliş tarihi / *Received date*: 24/11/2023

Kabul tarihi / *Accepted date*: 22/12/2023

e-ISSN: 2687 – 2765

Cilt / *Volume*:9

Sayı / *Issue*: EKS 1

Yıl / *Year*: 2023

Tarımsal Girdi Temininde Tarım Kredi Kooperatiflerinin Rolü: Gaziantep İli Yavuzeli İlçesi Örneği

Öz

Bu çalışmada, kooperatif ortaklarının tarım kredi kooperatifini (TKK) girdi temini konusunda tercih etme nedenleri incelenerek, kooperatifin ortaklara sağladığı girdilerin değerlendirilmesi ve ortakların kooperatif faaliyetlerinden memnun olma durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın birincil verileri, Gaziantep ili Yavuzeli ilçesinde TKK'ne ortak olan üreticiler arasından oransal örnekleme yöntemiyle belirlenen 99 üreticiden 2021 yılında anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ortakların; ortalama yaşının 41,74 yıl olduğu, tarımda çalışan aile birey sayısının 1.45 kişi olduğu, %66,7'sinin tarım dışı geliri olmadığı, %56,6'sının tarımsal faaliyet deneyimlerinin 29 yıl ve daha az olduğu saptanmıştır. Ortakların tarımsal üretimden elde ettikleri yıllık ortalama gelirleri 58.602 TL olup, tarımsal üretim için yıllık ortalama 34.641 TL bütçe ayırdıkları tespit edilmiştir. Kooperatif ortaklarının TKK faaliyetlerinden memnun olma durumları üzerine etkili faktörler Ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, tarımsal üretim faaliyeti ile uğraşan ortakların TKK'in faaliyetlerinden memnun olma durumları ile üreticilerin yaş grupları, eğitim durumları, aile birey sayısı, üreticilerin tarımsal üretim tecrübesi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kooperatif ortaklarının çoğunluğu girdi fiyatından ve kalitesinden orta düzeyde memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak kooperatif ortaklarının memnuniyet düzeylerinin artırılması için kooperatifin çalışmalarında ortaklar ile iş birliği içerisinde olunması ve ortak beklentilerine göre düzenlemeler yapılması uygun olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif, Girdi temini, Memnuniyet, Gaziantep

The Role of Agricultural Credit Cooperatives in Supplying Agricultural Input: The Case of Yavuzeli District of Gaziantep Province

Abstract:

In this study, it is aimed to evaluate the inputs provided by agricultural credit cooperative (ACC) to cooperators by examining the reasons why cooperators prefer agricultural cooperatives for input supply and to determine the satisfaction of cooperators with cooperative activities. The primary data of the study was obtained through a survey in 2021 from 99 producers determined by proportional sampling method among the producers who are cooperators of the ACC in Yavuzeli district of Gaziantep province. According to research results; it was determined that the average age of the cooperators was 41.74 years, the number of family members working in agriculture was 1.45, 66.7% cooperators had no non-agricultural income, and 56.6% had agricultural activity experience of 29 years or less. The average annual income of cooperators from agricultural production is 58,602 TL, and it has been determined that they allocate an average annual budget of 34,641 TL for agricultural production. Factors affecting cooperators' satisfaction with ACC activities were analyzed with Chi-square test. As a result of the analysis, it was found that there is a statistically significant relationship between the satisfaction of cooperators engaged in agricultural production activities with the activities of cooperatives and the age groups of the producers, their educational status, the number of family members, and the agricultural production experience of the producers. The majority of cooperators stated that they were moderately satisfied with the input price and quality. As a result, in order to increase the satisfaction levels of cooperators, it is necessary for cooperatives to cooperate with cooperators in their work and make arrangements according to cooperator expectations.

Keywords: Cooperative, Input supply, Satisfaction, Gaziantep

1. GİRİŞ

Tarım, bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimliliklerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda muhafazası, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması süreçlerinin tamamını kapsayan bir sektördür. Tarımı gelişen ve yaptıkları tarımsal uygulamalarla tarımsal modernizasyonu en iyi şekilde ülke tarımına entegre eden ülkeler diğer ülkelere göre her zaman bir adım önde olmuşlardır. Tarım sektöründe bu oluşumun en büyük zincirlerinden biri tarımsal örgütlerdir. Üretim, tüketim ve pazarlamaya kadar birçok aşamada rol alan bu örgütler çiftçilerin gerekli bilgiye ve kaynaklara en doğru şekilde ulaşmasını sağlayarak çiftçilerin en büyük destekçisi olmuşlardır.

Kooperatif, bireylerin tek başına yapamayacakları veya birlikte yapmalarında yarar bulunan işleri en iyi bir biçimde ve maliyet fiyatına yapmak üzere ekonomik güçlerinin bir araya getirmeleridir (Mülayim, 2019).

Türkiye’de kırsal alanın refah düzeyinin artırılmasında önemli rol oynayan Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK); Türkiye genelinde 17 bölge birliği, 1625 birim kooperatifi, 186 hizmet bürosu ile kırsal alanda yaşayan 1,1 milyon üreticinin tarımsal üretimine katkıda bulunmakta ve çiftçilerin ürünlerini değerlendirerek aralıksız hizmet vermektedir (Engin, 2018). Gıda, sigorta, bireysel emeklilik, hayvancılık, gübre, yem, tohum, sera ve sulama sistemleri, lojistik, lisanslı depoculuk ve bilişim vb. sektörlerde üretim ve hizmet veren Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinde, Merkez birliğinde, Bölge Birliklerinde, Kooperatiflerde, İştiraklerde 8000 ve üzeri personelin istihdamı sağlanmaktadır (Anonim, 2022).

Tarımsal ve birçok açıdan çiftçileri destekleyen kooperatifler Türkiye ve Dünya genelinde tarım ekonomisinde önemli bir paya almıştır. Ülkelerin kırsal nüfuslarını ve kırsal alanların kalkınması açısından büyük öneme sahiptir. Kooperatifler Dünyada açlık sınırı altındaki nüfusa en yakın olan ve en çok desteği sağlayan kuruluşların başında gelmektedir.

Türkiye ve Dünya genelinde giderek artmakta

olan açlık sınırının yükselmesi sorunu insanlığı tarımda yeni alanların oluşturulması ve yüksek verim alınması gibi yöntemleri arttırmaya yöneltmiştir. Dünya üzerindeki tarım alanlarının arttırılma imkânı kalmadığı için mevcut alanlardan daha yüksek verim elde etmek için modern tarım yöntemleri uygulanmaya başlanmış ve modern tarım girdilerine ağırlık verilmiştir. Bu girdiler (tohum, gübre, zirai ilaç vb.) tarımsal verimin artmasında büyük rol oynamaktadır. Tarımsal üretim başlangıcından sonuna kadar birçok riskle karşı karşıya olan bir sistemdir. Son dönemlerde de gerek tarımsal istikrarsızlıklar gerekse birçok etkenden dolayı da etkilenmektedir. Bu tip sorunların yanında çiftçiler açısından tarımsal olarak en temel sorun tarımsal girdi fiyatlarının çok yüksek olması olarak gözlemlenmektedir. Türkiye tarımsal girdilerin birçoğunda dışa bağımlı halde olduğu için piyasadaki dalgalanmalardan tarımsal girdiler de çokça etkilenmekte ve girdi fiyatları kontrol edilememektedir. Türkiye’de yapılan tarımsal politikaların da temelinde tüm açılardan bu istikrarsızlıkların önüne geçmek ve tarımdaki verimliliği arttırmak vardır. Kooperatifler; tarımsal üretim süreci boyunca riskleri en aza indirip tarımsal üretimin daha etkin bir şekilde yapılması, tarımsal verimin artırılması ve bunların yanı sıra çiftçiliğin daha cazip bir hale gelmesi amacıyla çiftçilere daha çok kar ettirmeyi amaçlayan köy, mahalle ve şehir merkezlerinde kurulan bir kuruluştur. Çiftçilerin elde ettiği kar daha çok kooperatiflerin piyasadaki tarımsal girdi fiyatlarını regüle etme ve gerekli girdilerin sağlanması yolu ile elde edilmektedir. Türkiye’de tarım sektörü büyük bir ekonomik paya sahip olduğu için küresel ve ülke bazlı krizlerden de çok fazla etkilenmiştir. Değişen bu ekonomik durumlara ve dalgalanmalara karşı kooperatifleşme hareketi insanların bireysel olarak çözemeyeceği işleri birlik olarak çözümlenebilmelerini sağlamaktadır (Everest ve Yercan, 2012).

TKK ile ilgili literatürde çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Önceki çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların daha çok Tarım Kredi Kooperatiflerinin mali yapısı ve finansal

performansı üzerine olduğu anlaşılmaktadır (Şahin, 1996; Demir, 2003; Cengiz, 2007; Seyfioğlu, 2010; Özolgun, 2012; Aydın ve Yaşa, 2019; Alıcı ve Demir, 2020; Civan 2021). Son yıllarda yapılan çalışmalar ise kooperatif ortaklarının ekonomik analizi (Sayılı ve Adıgüzel, 2013), TKK'nin girdi kullanımındaki payı (Atik, 2014), ortakların kooperatifçilik ilkeleri bilinç düzeyi (Everest ve Yercan, 2016a), ortakların kooperatif yönetimine katılma eğilimleri (Everest ve Yercan, 2016b), tarım işletmelerinin TKK'nin kredi erişimine ve talebine etkili faktörler (Karagaytan, 2019), besi sığırcılığında TKK'nin rolü (Öz ve Kızılaslan, 2019), üreticilerin TKK'ne ortak olmalarını etkileyen faktörler (Aydın, 2021), ortakların memnuniyeti ve kooperatifçilik bilinci üzerine etkisi (Engin ve Özdemir, 2022), ortakların kooperatiflerin ürün pazarlama sürecine katılımı (Kılıç ve ark., 2022) üzerinedir.

Bu çalışmada, kooperatif ortaklarının tarım kredi kooperatifini girdi temini konusunda tercih etme nedenleri incelenerek, kooperatiflerin ortaklara sağladığı girdilerin değerlendirilmesi ve ortakların kooperatif faaliyetlerinden memnun olma durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini, araştırma bölgesi olan Gaziantep ili Yavuzeli ilçesinde, TKK ortağı olan toplam 99 üretici ile Kasım-Aralık 2021 tarihlerinde yapılan anketlerden sağlanan veriler oluşturmuştur. Çalışmanın ikincil verilerini, konuyla ilgili yayınlanmış olan kitap, tez, araştırma raporları ve bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler oluşturmuştur.

2.2. Yöntem

Gaziantep ilinde 16 adet TKK bulunmakta olup, 3486 aktif ortağa sahiptir (Anonim, 2021). Ortak sayısı ve işlem hacmi açısından en yoğun kooperatifler sırasıyla Nurdağı, Araban ve Yavuzeli ilçesinde faaliyet göstermektedir. Bu açıdan Yavuzeli ilçesi araştırma bölgesi olarak seçilmiştir.

Gaziantep ili Yavuzeli ilçesinde tarımsal üretim faaliyeti yapan ve tarım kredi kooperatifine ortak

olan üreticilerle yapılacak anket sayısı Oransal örnekleme yöntemiyle (Newbold, 1995) belirlenmiştir. Bu yöntem ile anket yapılacak işletme sayısı %99 güvenle ve %10 hata ile 99 olarak hesaplanmıştır.

$$n = \frac{N * p * (1 - p)}{(N - 1) * \sigma_p^2 + p * (1 - p)}$$

Formülde;

n: Örneğin büyüklüğü,

N: Kooperatif ortak sayısı (240),

σ_p^2 : Oranın varyansı,

p: Kooperatiften girdi alanların oranını (%5) göstermektedir.

2.2.1. Veri toplama yöntemi

Hazırlanan anket formunda; kooperatif ortaklarının sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerine ve tarımsal üretime ilişkin genel bilgilere, kooperatiflere ortak olma nedenlerine ve kooperatiflerden sağladıkları girdilere, kooperatiflerden memnun olma durumlarına, temin ettikleri girdilerin ortaklar tarafından fiyat ve kalite açısından değerlendirmesine ilişkin sorular mevcuttur.

2.2.2. Analiz yöntemleri

Ki-kare testi, gözlenen frekanslar ile beklenen frekanslar arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemesidir. Ki-kare testi genellikle, iki veya daha çok grup arasında fark olup olmadığını, iki değişken arasında ilişki olup olmadığını, gruplar arası homojenlik testinde kullanılmaktadır. Bu testin doğru ve güvenilir şekilde yapılabilmesi için varsayımlara dikkat edilmelidir. Varsayımlara göre, gruplar birbirinden bağımsız olmalıdır. Beklenen değer 5'ten büyük olmalıdır. Ki-kare dağılımı sürekli bir dağılımdır (Güngör ve Bulut, 2008).

Rensis Likert 1932 yılında Likert tipi tutum ölçeğini geliştirmiştir. Bu ölçekle, bireylerin ölçek içinde bulunan her ifadeye/önermeye katılma ve katılmama durumları incelenmektedir. Likert tipi ölçeklerde 7'li, 5'li ve 3'lü dereceleme seçenekleri bulunmaktadır (Özdemir, 2018). Ayrıca literatürde 3'ten 18'e kadar farklı dereceleme seçeneklerinin kullanıldığı ve en uygun seçenek

sayısının tartışma konusunu oluşturduğu belirlenmiştir (Turan ve ark., 2015).

Bu çalışmada, ankete katılan ortakların sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri tanımlayıcı istatistiklerle, ortakların kooperatifin girdi

sağlama faaliyetinden memnuniyet durumuna yönelik tutum ve davranışları 3'lü Likert ölçeği ile ortakların kooperatifin faaliyetlerinden memnun olma durumları üzerinde etkili faktörler ise Ki-kare ile analiz edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmanın amacına uygun olarak yapılan istatistiksel analizler

Amaçlar	Analiz Yöntemleri
Ortakların sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri	Tanımlayıcı istatistikler
Ortakların kooperatifin girdi sağlama faaliyetinden memnuniyet durumuna yönelik tutum ve davranışları	Likert ölçeği
Ortakların kooperatifin faaliyetlerinden memnun olma durumları ile ortakların yaş grupları, eğitim durumları, aile birey sayısı tarımla uğraşan aile birey sayısı, tarımsal üretim tecrübesi ve gelir durumlarının karşılaştırılması	Ki-kare

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Ankete katılan ortakların ortalama yaşı 41,74 yıl olarak hesaplanmıştır. Ortakların %98'i erkek, %91,9'u ise evlidir. Aile birey sayısı 5 ve daha fazla olanların oranı %56,6, ortalaması ise 4.85 kişidir. Ailede tarımla uğraşan birey sayısı ortalama 1.45 kişi olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Ayrıca ortakların %37,4'ünün okuryazar olmadığı, %11,1'inin okuryazar, %14,1'inin ilkokul, %18,2'sinin ortaokul ve %17,2'sinin lise mezunu olduğu saptanmıştır. Ortaklar arasında üniversite mezunu bireyler olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 2. Kooperatif ortaklarının sosyo-demografik özellikleri

	Sayı	%	
Yaş (yıl) (Ort.51.74)	≤54	54	54.5
	≥55	45	45.5
	Toplam	99	100.0
Cinsiyet	Kadın	2	2.0
	Erkek	97	98.0
	Toplam	99	100.0
Medeni durum	Bekar	8	8.1
	Evli	91	91.9
	Toplam	99	100.0
Aile toplam birey sayısı (Ort. 4.85)	≤4	43	43.4
	≥5	56	56.6
	Toplam	99	100.0
Ailede tarımla uğraşan birey sayısı (Ort. 1.45)	1	69	67.7
	≥2	30	30.3
	Toplam	99	100.0

Ankete katılan ortakların %97'sinin sosyal güvencesinin SGK olduğu tespit edilmiştir. Tarımsal üretimden yıllık 50.000 TL ve üzeri geliri olanların oranı %52,5'tir. Katılımcıların %66,7'sinin tarım dışı geliri olmadığı, %33,3'ünün ise tarım dışı (emekli maaşı, kira vb.)

gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Ortakların %51,5'inin yıllık 36000 TL ve daha fazla tarım dışı gelire sahip olduğu saptanmıştır. Tarımsal üretim için ayrılan bütçe ortalama 34.641 TL'dir (Tablo 3).

Tablo 3. Kooperatif ortaklarının sosyo-ekonomik özellikleri

		Sayı	%
Sosyal güvence durumu	SGK	96	97.0
	Yeşilkart	3	3.0
	Toplam	99	100.0
Tarımdan elde edilen yıllık gelir (Ort.58.602 TL)	≤49000	47	47.5
	≥49001	52	52.5
	Toplam	99	100.0
Tarım dışı gelir durumu	Hayır	66	66.7
	Evet	33	33.3
	Toplam	99	100.0
Tarım dışı yıllık gelir (Ort. 39.257 TL)	≤35000	16	48.5
	≥35001	17	51.5
	Toplam	33	100.0
Tarımsal üretime ayrılan yıllık bütçe (Ort. 34.641 TL)	≤30000	58	58.6
	≥30001	41	41.4
	Toplam	99	100.0

Ankete katılanların %56,6'sının tarımsal faaliyet deneyimlerinin 29 yıl ve daha az %43,4'ünün 30 yıl ve daha fazla süre olduğu saptanmıştır. Ortalama tarımsal üretim tecrübesi ise 25,48 yıl olarak hesaplanmıştır. Diğer araştırma sonucuna göre, katılımcıların %42,4'ünün yılda 4 ve daha fazla İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü personelleri ile görüşmeleri tespit edilmiştir.

Ankete katılanların %57,6'sının muhtara, %35,4'ünün Ziraat Mühendisine, %29,3'ünün TKK'ne, %28,3'ünün akrabasına, %16,2'sinin komşusuna tarımsal üretim konularında danıştığı saptanmıştır. Ortakların %28,3'ü kendi tecrübelerinden faydalanmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Tarımsal üretimde danışılan kişi/kurum*

	Sayı	%
Muhtar	57	57.6
Akraba	28	28.3
Komşu	16	16.2
Zir. Müh./Teknisyen	35	35.4
TKK	29	29.3
Kendi tecrübem	28	28.3

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Ortakların %37,4'ünün faaliyet gösterdikleri köyde tarımsal konulardaki yeniliklerin öncüsü oldukları saptanmıştır. Katılımcıların %48,5'i muhtar, %69,7'si Önder çiftçiler ve %24,2'si Ziraat Mühendisleri tarafından yeniliklerden

haberdar olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 5).

Tablo 5. Köyde tarımsal konularda yenilik getiren kişi/kurum*

	Sayı	%
Yayımcı	3	3.0
Firmalar	8	8.1
Kendim	37	37.4
Muhtar	48	48.5
Önder çiftçiler	69	69.7
Zir. Müh./Teknis.	24	24.2

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Araştırma bölgesinde ortakların %16,2'sinin ekonomik, %52,5'inin ulaşım kolaylığı, %53,5'inin bilgi edinme, %81,8'inin güvenilirlik ve %36,4'ünün girdi çeşitliliği nedeniyle TKK'ne ortak oldukları tespit edilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. TKK'ne ortak olma nedenlerinin incelenmesi*

	Sayı	%
Ekonomik	16	16.2
Ulaşım kolaylığı	52	52.5
Bilgi edinme	53	53.5
Güvenilirlik	81	81.8
Girdi çeşitliliği	36	36.4

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Ortakların %81,8'inin tohum, %79,8'inin gübre, %33,3'ünün zirai alet ve makine, %28,3'ünün fide/fidan, %83,8'inin motorin, %57,6'sının zirai

mücadele ürünleri, %5,1'inin ise sera poşeti, çileklik, damla sulama ekipmanı gibi girdileri TKK'den sağladıkları belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. TKK'den sağlanan girdiler*

	Sayı	%
Tohum	81	81.8
Gübre	79	79.8
Zirai alet/makine	33	33.3
Fide/fidan	28	28.3
Motorin	83	83.8
Zirai mücadele ür.	57	57.6
Sera poşeti, çileklik, damla sul. ekip.	5	5.1

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Ankete katılanların kooperatiflerle ilgili bilgilerden hangi kanal aracılığıyla haberdar oldukları Tablo 3. 7.'de verilmiştir. Ortakların %51,5'inin muhtar, %70,7'sinin Önder çiftçiler, %35,4'ünün Ziraat Mühendisi, %21,2'sinin internet aracılığıyla kooperatifle ilgili bilgilerden haberdar oldukları saptanmıştır (Tablo 8).

Tablo 8. Kooperatifle ilgili bilgilere erişim kaynaklarının değerlendirilmesi*

	Sayı	%
Yayımcı	6	6.1
Muhtar	51	51.5
Önder çiftçiler	70	70.7
Zir. müh./Tekn..	35	35.4
İnternet	21	21.2
TV tanıtımları	6	6.1

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Ortakların %91,9'unun diğer üreticilere kooperatife ortak olmalarını tavsiye ettikleri belirlenmiştir.

Toplam arazi varlığı 40 da ve daha az olan ortakların oranı %51,5 olup, 41 da ve daha fazla arazi varlığına sahip olanların oranı ise %48,5 olarak belirlenmiştir. Toplam arazi varlığı ortalama 47.88 da olarak hesaplanmıştır. Toplam arazi parça sayısı 3 ve daha fazla olanların oranı %58,6'dır. Ortakların %96'sının buğday, %83,8'inin mısır, %24,2'sinin arpa, %20,2'sinin pamuk, %15,2'sinin biber gibi ürünleri daha fazla yetiştirdikleri belirlenmiştir. Buğday alanı ortalama 32.84 da olup üretim miktarı ortalama 607,76 kg/da, üretim değeri ise ortalama 953.00 TL'dir. Mısır alanı ortalama 37,88 da üretim

miktarı ortalama 975 kg/da üretim değeri 1296.75 TL'dir. Arpa alanı ortalama 36 da üretim miktarı ortalama 462,50 kg/da üretim değeri 600.60 TL'dir. İncelenen işletmelerin %80,8'inde hayvansal üretim yapılmadığı saptanmıştır. Hayvansal üretim yapılan işletmelerin %63,2'sinde süt sığırcılığı ile uğraşmaktadır.

Ortaklar, kooperatifin girdi temininde çalıştığı marka veya firmalardan, sağladığı girdi ürün çeşitliliğinden, tarımsal girdiler hakkında bilgilendirme yapılmasından, sağlanan girdilerin depolanma şartlarından, girdiler konusunda üreticilerin isteklerine cevap verebilmesinden memnundurlar. Kooperatifin sağladığı tarımsal girdilerden, üretici taleplerine yönelik girdi temininden, zirai alet ve makinelerin, fide-fidan gibi üretimin temelini oluşturan girdilerin tedarik sürelerinden, tarımsal girdisi sağlanan ürünlerin değerlendirilmesinden, ürün yetiştirmek amacıyla sağlanan sera poşeti, çileklik, damla-sulama ekipmanı gibi ürünlerin tedarik sürecinden, tarımsal girdi yönünden destekleme faaliyetlerinde bulunmasından, firmalara göre daha ucuz girdi sağladığı önermelerine üreticilerin orta düzeyde memnun oldukları saptanmıştır (Tablo 9).

Ortakların kooperatifin sağladığı motorin, gübre, zirai alet ve makinelerin kalitesinden memnun oldukları tespit edilmiştir. Kooperatifin sağladığı zirai mücadele ürünlerinin, fide-fidan gibi üretimin temelini oluşturan girdilerin, tedarik edilen tohumların, ürün yetiştirmek amacıyla sağlanan sera poşeti, çileklik, damla sulama ekipmanı gibi ürünlerin kalitesinden orta derecede memnun oldukları belirlenmiştir (Tablo 10).

Ortakların kooperatifin genel faaliyetlerinden orta düzeyde memnun oldukları belirlenmiştir. Kooperatifin sağladığı girdilerin fiyat-fayda ilişkisinden, ürün yetiştirmek amacıyla sağlanan sera poşeti, çileklik, damla sulama ekipmanı gibi ürünlerin, sağladığı fide-fidan gibi üretimin temelini oluşturan girdilerin, zirai mücadele ürünlerinin, tohumların, gübrelerin ve zirai alet makinelerin fiyatlarından üreticiler orta derecede memnundurlar (Tablo 11).

Tablo 9. Ortakların kooperatifin sağladığı tarımsal girdilerin memnuniyetinin değerlendirilmesi*

	Ortalama	Std. Sap.
Kooperatifin girdi temininde çalıştığı marka veya firmalardan memnunum	2.59	0.553
Kooperatifin sağladığı girdi ürün çeşitliliğinden memnunum	2.58	0.555
Kooperatif tarafından tarımsal girdiler hakkında ilgilendirme yapılmasından memnunum	2.58	0.517
Kooperatif tarafından sağlanan girdilerin depolanma şartlarından memnunum	2.55	0.520
Kooperatiflerin girdiler konusunda üreticilerin isteklerine cevap verebilmesinden memnunum	2.54	0.540
Kooperatifin sağladığı tarımsal girdilerden memnunum	2.46	0.559
Kooperatifin taleplerimize yönelik girdi temininden memnunum	2.44	0.626
Kooperatifin sağladığı zirai alet ve makinelerin tedarik sürelerinden memnunum	2.42	0.624
Kooperatifin sağladığı fide-fidan gibi üretimin temelini oluşturan girdilerin tedarik sürelerinden memnunum	2.29	0.610
Kooperatif tarafından tarımsal girdisi sağlanan ürünlerin değerlendirilmesinden memnunum	2.26	0.750
Kooperatif tarafından ürün yetiştirmek amacıyla sağlanan sera poşeti, çileklik, damla sulama ekipmanı gibi ürünlerin tedarik sürecinden memnunum	2.23	0.586
Kooperatifin tarımsal girdi yönünden destekleme faaliyetlerinde bulunmasından memnunum	2.02	0.833
Kooperatif, firmalara göre daha ucuz girdi sağlar	1.95	0.560

*1: memnun değilim, 2: orta derecede memnunum, 3: memnunum

Tablo 10. Ortakların kooperatifin sağladığı tarımsal girdilerin kalitelerinin değerlendirilmesi*

	Ortalama	Std. sapma
Kooperatifin sağladığı motorin girdisinin kalitesinden memnunum	2.72	0.496
Kooperatifin sağladığı gübrelerden memnunum	2.57	0.574
Kooperatifin sağladığı zirai alet ve makinelerin kalitesinden memnunum	2.51	0.578
Kooperatifin sağladığı zirai mücadele ürünlerinin kalitesinden memnunum	2.49	0.560
Kooperatifin sağladığı fide-fidan gibi üretimin temelini oluşturan girdilerin kalitesinden memnunum	2.46	0.628
Kooperatifin sağladığı tohumlardan memnunum	2.44	0.557
Kooperatif tarafından ürün yetiştirmek amacıyla sağlanan sera poşeti, çileklik, damla-sulama ekipmanı gibi ürünlerin kalitesinden memnunum	2.36	0.614

*1: memnun değilim, 2: orta derecede memnunum, 3: memnunum

Tablo 11. Ortakların kooperatifin sağladığı tarımsal girdilerin fiyatlarının değerlendirilmesi*

	Ortalama	Std. sapma
Genel olarak kooperatif faaliyetlerinden memnunum	2.39	0.603
Kooperatifin sağladığı girdilerin fiyat-fayda ilişkisinden memnunum	1.96	0.513
Kooperatifin tarafından ürün yetiştirmek amacıyla sağlanan sera poşeti, çileklik, damla-sulama ekipmanı gibi ürünlerin fiyatlarından memnunum	1.90	0.662
Kooperatifin sağladığı fide-fidan gibi üretimin temelini oluşturan girdilerin fiyatından memnunum	1.88	0.689
Kooperatifin sağladığı zirai mücadele ürünlerinin fiyatından memnunum	1.70	0.749
Kooperatifin sağladığı tohumların fiyatlarından memnunum	1.61	0.712
Kooperatifin sağladığı gübrelerin fiyatından memnunum	1.54	0.644
Kooperatifin sağladığı zirai alet ve makinelerin fiyatından memnunum	1.53	0.644

*1: memnun değilim, 2: orta derecede memnunum, 3: memnunum

Analiz sonucuna göre, kooperatif faaliyetlerinden memnun olma durumu ile ortakların yaş grupları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Kooperatif faaliyetlerinden memnun olmayan ortakların %38'inin eğitim düzeyinin okuryazar ve ilkökul, %37,5'inin ailesinde 5 ve daha fazla sayıda birey bulunduğu, %36,7'sinin ailesinde tarımla uğraşan 2 ve daha fazla sayıda

kişi olduğu, %39,5'inin 30 yıl ve üzeri deneyime sahip olduğu, %38,3'ünün 49000 TL ve daha az yıllık gelirinin olduğu tespit edilmiştir. Kooperatifin faaliyetlerinden memnun olma durumları ile ortakların eğitim durumları, aile birey sayısı, tarımsal üretim tecrübeleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Kooperatif faaliyetlerinden memnun olma durumu üzerinde etkili faktörlerin Ki-kare ile analizi

	Memnun olan	Memnun olmayan	Toplam	Ki-kare (p değeri)
Ortakların yaşı**				
≤54	81.5	18.5	100.00	7.812 (0.005)
≥55	55.6	44.4	100.00	
Toplam	69.7	30.3	100.00	
Eğitim durumları*				
Okuryazar, ilkökul	62.0	38.0	100.0	2.834 (0.092)
Ortaokul ve üzeri	77.6	22.4	100.0	
Toplam	69.7	30.3	100.0	
Aile birey sayısı*				
≤4	79.1	20.9	100.0	3.162 (0.075)
≥5	62.5	37.5	100.0	
Toplam	69.7	30.3	100.0	
Tarımla uğraşan aile birey sayısı				
1 kişi	72.5	27.5	100.00	0.825 (0.364)
≥2 kişi	63.3	36.7	100.00	
Toplam	69.7	30.3	100.00	
Tarımsal üretim tecrübesi*				
≤29 yıl	76.8	23.2	100.00	3.068 (0.080)
≥30 yıl	60.5	39.5	100.00	
Toplam	69.7	30.3	100.00	
Ortakların geliri				
<50000	61.7	38.3	100.00	2.708 (0.100)
≥50000	76.9	23.1	100.00	
Toplam	69.7	30.3	100.00	

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada kooperatif ortakların tarım kredi kooperatifini girdi temini konusunda tercih etme nedenleri incelenerek, kooperatifin ortaklara sağladığı girdilerin değerlendirilmesi ve ortakların kooperatif faaliyetlerinden memnun olma durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Gaziantep ili Yavuzeli ilçesinde TKK ortağı 99 üreticiden 2021 yılında anket yoluyla veriler elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre

kooperatif ortağı üreticilerin eğitim düzeylerinin düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan tarımsal üretimle ilgili herhangi bir yeniliğe kolaylıkla uyum sağlayabilmeleri için çiftçi eğitim ve yayım faaliyetlerine öncelik verilmelidir. Araştırma bölgesinde çiftçilere yönelik yapılacak eğitim çalışmalarının üretimi olumlu etkileyeceği, ürün çeşitliliği ve verimin artmasını sağlayacağı öngörülmektedir.

TKK ortakların beklentilerini karşılamak adına sık

sık toplantılar düzenleyerek bilgilendirmeler yapmalıdır. Bu toplantılarda üretim, pazarlama ve satışla ilgili konulara önem verilmelidir.

TKK'ne ortak olanların çoğunluğunun girdi fiyatından ve kalitesinden orta düzeyde memnun olduğu saptanmıştır. Üreticilerin memnuniyet düzeylerinin artırılması için kooperatiflerin konu ile ilgili mevcut faaliyetlerini iyileştirmesi ve üretici ile iş birliği içinde olarak çalışmalarını yenilemesi önerilmektedir. Küçük aile işletmelerinin beklentilerinin karşılanmaması işletmelerin kar sağlamasını olumsuz etkileyerek üretimde devamlılığın sağlanmasını geciktirecektir.

Üreticiler güven duydukları ve kolaylıkla bilgiye ulaştıkları için tarım kredi kooperatiflerine ortak olduklarını belirtmektedirler. Bu açıdan TKK çalışanları daha fazla üreticiye ulaşarak kooperatifin işlevleri, görevleri, faaliyet alanları hakkında detaylı bilgi vermelidirler.

KAYNAKLAR

Alicı, M. S., Demir, M. (2020). Tarım Kredi Kooperatiflerinin Faaliyet ve Kârlılık Oranları Açısından Analizi: Amasya İli Örneği (2014-2018 Dönemi). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 313-338.

Anonim, (2021). Gaziantep İli Tarım Kredi Kooperatif Kayıtları, Gaziantep.

Anonim, (2022). Tarım Kredi Kooperatifleri. www.tarimkredi.org.tr (Erişim tarihi 30.01.2022).

Atik, V. T. (2014). Tekirdağ İlindeki Tarım Kredi Kooperatiflerinin Genel Yapısı, Sorunları ve Bölgedeki Tarımsal Girdi Kullanımındaki Payı. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

Aydın, C. (2021). Çiftçilerin Tarım Kredi Kooperatiflerine Üye Olmalarını Etkileyen Faktörler: Samsun İli Bafra İlçesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Aydın, R., Yaşa, A. (2019). Türkiye'de Tarım Kredi Kooperatiflerinin Mali Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 352-368.

Cengiz, İ. (2007). Sermaye Yapısı Belirleyicilerinin Uygulanabilirliğinin Test Edilmesi; Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinde Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Civan, O. (2021). Tarım Sektörünün Finansmanında Kooperatiflerin Rolü: Tarım Kredi Kooperatifleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Demir, E. (2003). Tarım Kredi Kooperatiflerinin Kooperatif İşletmeciliği Yönünden Analizi: Ankara Bölge Birliği Örneği. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Engin, M. (2018). Tarım Kredi Kooperatiflerinde çok amaçlılık politikalarının, kooperatif ortakları açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

Engin, M., Özdemir G. (2022). Kooperatiflerde Çok Yönlü Politikaların, Ortak Memnuniyetleri ve Kooperatifçilik Bilinci Üzerindeki Etkisi: Tarım Kredi Kooperatifleri. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 28-38.

Everest, B. (2015). Tarım Kredi Kooperatiflerinde Ortakların Kooperatifçilik İlkelerini Algulamaları ve Yönetime Katılmalarını Etkileyen Faktörlerin Analizi Üzerine Bir Araştırma: Balıkesir Bölge Birliği Örneği. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Everest, B., Yercan, M. (2012), Yoksullukla Mücadelede Kooperatiflerin Önemi: Tarım Kredi Kooperatifleri Örneği. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi 5-7 Eylül, Konya.

Everest B., Yercan, M. (2016a). Kooperatif Ortaklarının Kooperatifçilik İlkelerini Algulamaları Üzerine Bir Araştırma: Tarım Kredi Kooperatifleri Örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 53:(1), 67-73.

Everest, B., Yercan, M., (2016b). Kooperatif Ortaklarının Kooperatif Yönetimine Katılma Durumları ve Eğilimleri: Tarım Kredi Kooperatifleri Balıkesir Bölge Birliği Örneği. In

SESSION 5C: Çevre ve Tarım Ekonomisi, International Conference on Eurasian Economies (pp. 519-526).

Güngör, M., Bulut, Y., (2008). Ki-kare testi üzerine. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi* 7(1), 84-89.

Karagaytan, A. (2019). Samsun İli Çarşamba İlçesindeki Tarım İşletmelerinin Tarım Kredi Kooperatiflerinin Kredisine Erişimi ve Kredi Talebini Etkileyen Faktörler. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Kılıç Topuz, B., Özalp, S., Külekçi, M., (2022). Ortakların Kooperatiflerin Ürün Pazarlama Sürecine Katılımı: Iğdır İli Tarım Kredi Kooperatifleri Örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(3), 2501-2518.

Mülayim, Z.G., 2019. Kooperatifçilik. 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.

Newbold, P., (1995). Statistics for Business ve Economics. Prentice-Hall International, New Jersey, 867p.

Öz, K., Kızılaslan N. (2019). Besi Sığırcılığında Tarım Kredi Kooperatiflerinin Rolü: Sinop İli Erfelek İlçesi Araştırması. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*,8(1), 74-90.

Özdemir, Z. (2018). Sağlık Bilimlerinde Likert Tipi Tutum Ölçeği Geliştirme. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 5(1), 60-68.

Özolgun, H. (2012). Tarım Kredi Kooperatiflerinde Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Uygulanması. Yüksek Lisan Tezi. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

Sayılı, M., Adıgüzel, F. (2013). Tokat İli Merkez İlçede Tarım Kredi Kooperatiflerine Ortak Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. *Tarım Ekonomisi Dergisi*,19(1), 103-116.

Seyfioğlu, M. (2010). Tarım Kredi Kooperatiflerinin Mali Yapısının Tespiti ve Sorunlarının Çözümüne Yönelik Öneriler. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şahin, A. (1996). Türkiye'de Tarım Kredi Kooperatifleri Sistemi Finans Yapısı ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Turan, İ., Şimşek, Ü., Aslan, H., (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(30), 186-203.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın makale olarak yayınlanması için KSÜ Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kurulu 16.11.2023 tarihinde 2023/13 nolu oturumda 2 nolu kararına göre etik kurul uygunluk kararı alınmıştır.